
Andrej Ďuríček
BRATISLAVSKÉ
KOSTOLY
v Starom Meste
čarovné
SLOVENSKO

Andrej Ďuríček

BRATISLAVSKÉ KOSTOLY

v Starom Meste

čarovné SLOVENSKO

V panoráme Bratislavy je neprehliadnuteľná veža kalvínskeho kostola.

Vydalo vydavateľstvo MAFRA Slovakia, a. s.
Copyright MAFRA Slovakia, a. s., 2025
Autor textov: Andrej Ďuríček
Zodpovedná redaktorka: Monika Francisci
Dizajn a grafická úprava: Martina Buzinkayová
Jazyková úprava: Dominika Javorová
Úprava fotografií: Lukáš Kovačič
Autor foto: Andrej Ďuríček
Foto na obálke: Andrej Ďuríček
Tlač: Finidr, s. r. o.

MAFRA Slovakia
Prvé vydanie
ISBN 978-80-8254-143-7

mafra slovakia

Andrej Ďuríček

BRATISLAVSKÉ KOSTOLY

v Starom Meste

čarovné SLOVENSKO

OBSAH

Kostol Panny Márie Snežnej na Kalvárii stále čaká na svoju vežu, ale zvon už majú 12
Redemptoristi majú kostol v bývalej dielni organového majstra 26
Blumentálsky kostol postavili za tri roky, na jeho otvorenie prišlo 35-tisíc ľudí 34
Nový evanjelický kostol na Legionárskej naprojektoval architekt Carltonu 46
Gréckokatolícka omša v chráme na Ondrejskom cintoríne je plná farieb a vôní 56
Alžbetínky už takmer tristo rokov napĺňajú odkaz milosrdenstva bratislavskej svätice 64
V Kostole sv. Ladislava je rušno po celý deň, iba tu veriaci nájdu to, čo inde nie 78
Kostol Milosrdných bratov skrýva mnohé prekvapenia aj tajomnú hrobku 86
Výstavbu **kalvínskeho kostola** financovali aj dve tichomorské perly 96
Uršulínky chráni Čierna Madona a v ich kláštore prenocoval aj pápež Ján Pavol II. 106
Najstarší kostol je **františkánsky** – nájdete tu sv. Reparáta aj najväčší barokový obraz 120
V **jezuitskom kostole** zanechal majster Rigele impozantnú nástennú maľbu 138
Klarisky aj po odsvätení pokračujú vo svojom silnom príbehu, kostol dnes slúži umeniu 152
Bratislavský **Notre Dame** nikdy nedostavali, ale odkaz jeho zakladateľov žije dodnes 162
Veľký aj Malý evanjelický kostol sú poklady Starého Mesta, lavice tu dral aj Štúr 172
Baptisti zachránili kaplnku na Cintoríne pri Kozej bráne a prerobili ju na svoju modlitebňu 184
Z veže **Dómu sv. Martina** som sa na Bratislavu díval ako anjel 192

Kostol Najsvätejšej Trojice pod Hradom rozpráva príbeh zbúraného Zuckermandelu 208
V **Kostole sv. Mikuláša** pod Bratislavským hradom dýchne na vás sila pravoslávia 218
Trojicu postavili mnísi, ktorí zachraňovali kresťanských otrokov zo zajatia 226
Kapucínsky kostol mala rada aj Mária Terézia, pri vchode vás privíta svätý vrátnik 240
Rozprávkový **Modrý kostolík** nebol vždy len modrý 254
Biskup Jozef Haľko: Bez viery by žiaden kostol nevznikol 270

„Nehovoríme nič podstatné
o katedrále, keď hovoríme len
o kameňoch. Nehovoríme nič pod-
statné o človeku, keď sa ho snažíme
definovať ľudskými vlastnosťami.“

Antoine de Saint-Exupéry

Bratislava, moja láska. Taký názov niesla moja prvá kniha, ktorá vyšla v roku 2024. Pri jej písaní, fotografovaní a zostavovaní som si uvedomil, že niekoľko kapitol som venoval výlučne bratislavským kostolom. Konkrétne, kostolom v Starom Meste. Prečo? Lebo kostoly mám skrátka rád. Vnímam ich ako svedkov histórie nášho mesta. Nie sú to len nejaké chladné pamiatky, sú to živé miesta. Priťahujú ma svojím mystériom, pokojom, hĺbkou a silou svojho posolstva. Fascinuje ma, akú zásadnú úlohu dokáže kostol zohrať v príbehu človeka.

Čiže keď som sa rozhodol napísať svoju druhú knihu o Bratislave, v téme som mal jasno. Ako inak, bude o kostoloch! Svojím spôsobom to bolo riziko, trúfalosť. Veď o starých bratislavských kostoloch sa už popísalo toľko kníh a ľudia ich väčšinou dôverne poznajú. Čo nové môžem priniesť? Nebudem len tak mútiť vodu a tárať dve na tri? Priznám sa, zo začiatku som mal aj trocha pochybnosti. O to viac teraz ďakujem všetkým, ktorí ma podporili, aby som sa do novej knihy pustil. Vo všetkých kostoloch, o ktorých píšem, som našiel dvere a srdcia otvorené a sprievodcami mi boli milí ľudia dobrej mysle. Veľmi im za to ďakujem.

Keby som bol teológ, písal by som o kostoloch len z hľadiska náboženstva. Keby som bol architekt, asi by som dopodrobna rozoberal architektúru – všetky tie lode, klenby, portály a čo ja viem čo ešte. Keby som bol kunsthistorik, asi by som sa rozplýval nad obrazmi a sochami, nad umením majstrov. Nie som ani jedno z toho. Som len zvedavý človek. Chalan z Bratislavy, ktorý miluje príbehy.

A farby, vône, zvuky a ľudí svojho mesta. Podľa toho nakoniec vyzerá aj kniha, ktorú práve držíte v rukách. Nádejam sa, že sa vám bude páčiť, že sa v nej dočítate niečo zaujímavé, že vás oslovia fotografie, a že vás možno inšpiruje k návšteve niektorého kostola, v ktorom ste doteraz ešte neboli.

Nech sa vám dobre číta!

Andrej Ďuríček

KOSTOL PANNY MÁRIE SNEŽNEJ na Kalvárii stále čaká na svoju vežu, ale zvon už majú

Bratislavská Kalvária je veľmi čarovné miesto, ktoré sa nachádza len kúsok od Horského parku a Slavína. Medzi vilami bratislavskej honorácie sa tu ukrýva nielen obľúbená Lurdská jaskyňa a Kalvária s krížovou cestou, ale aj zaujímavý kostol. Práve k nemu dnes vedú moje kroky.

Stúpam strmou Hlbokou cestou a za sebou nechávam sychravé januárové mesto. Hnusne je v posledné dni. Ani zima, a ešte ani zďaleka jar. Len mrholí a vlhký chlad visí vo vzduchu. Žiadne farby, len milión odtieňov sivej. Ťažko je pookriať v takéto dni, ale dnes mám nádej. Keď som vystupoval z trolejbusu pod stanicou, zdalo sa mi, že Slavín je biely. Buď ma klamal zrak, alebo sa tam udržala tá troška snehu, ktorá vraj v noci napadala. Alebo, a to považujem za pravdepodobnejšie, stromy na kopci obalil zamrznutý vlhký vzduch, ktorý vytvoril námrazu. Však uvidím.

V SNEŽNOM KRÁĽOVSTVE

Míňam ministerstvo zahraničných vecí aj storočnú školu s vežičkami. V polovici kopca som už aj trocha zadýchaný, na pár sekúnd sa zastavím a všímam si medzi stromami kde-tu trocha bielej. Po ďalších pár minútach som už hore, na konci Hlbokej cesty, a je tu úplne bielo. Toto je iný svet, pomyslím si. Iba sa tak kochám, užívam si biely poprašok, na ktorý bola táto zima doteraz skúpa, ale o chvíľu mám už stretko v kalvárskom kostole, tak zamierim k nemu.
V tomto kostole som veľakrát za život nebol, to priznávam, ale inak to tu dobre poznám. Či už Lurdskú jaskyňu, alebo samotný Kalvársky vrch s krížovou cestou. Blízku krčmu Funus asi ani nemusím spomínať. Čím ma však prekvapí kostol? Jediné, čo o ňom viem, je, že má krásne meno. Kostol Panny Márie Snežnej. Dívam sa okolo seba, oceňujem ešte raz tú krehkú zimnú nádheru a musím uznať, že to meno kostola na dnešok sedí dokonale.

NA ZAČIATKU BOLA KAPLNKA

Pred kostolom sa stretávam s bratom Dominikom Letzom. Oblečený je v čierno-bielom habite dominikánov, ktorí kostol spravujú. Sľúbil, že mi tajomstvo tohto zaujímavého miesta, ktoré dnes obkolesuje lukratívna vilová štvrť, poodhalí. „Ak však chceme porozumieť príbehu kostola, musíme začať ešte pred ním, v kaplnke," povie a vedie ma k malej stavbe, ktorá svojou jemnou žltou farbou svieti medzi bielymi stromami.

„Najskôr tu stála iba malá barokova kaplnka. Pôvodne bola zasvätená Panne Márii, dnes už je zasvätená sv. Jozefovi. Kaplnka slúžila pútnikom, ktorí na Kalváriu prichádzali z mesta. Vtedy bola menšia ako teraz, ale v 20. storočí ju pristavali," povie a odomyká stuhnutý zámok na dverách. Vchádzame do malej predsiene, zdobená mreža oddeľuje ešte jednu malú miestnosť so sochou sv. Jozefa, ktorý v náručí drží Ježiška. Dozvedám sa, že práve toto, za mrežou, je pôvodná mariánska kaplnka. „Neskôr už nestačila, a tak vedľa postavili väčšiu kaplnku, taký malý kostolík, ktorý zasvätili Panne Márii Snežnej. A práve na mieste tohto kostolíka, zbúraného v roku 1943, stojí dnešný veľký kostol," vysvetľuje mi brat Dominik. Spravím zopár fotiek a otáčame sa k východu. Všímam si, že hore vo vežičke visí zvon. „Je to jeden z pôvodných zvonov nášho kostola. Keď mu zbúrali vežu, premiestnili zvon sem. Ale o tom si povieme o chvíľku," usmeje sa, zamkne kaplnku a prejdeme pár krokov ku kostolu. Cez sakristiu vchádzame dnu.

NEDOKONČENÝ KOSTOL

Prvé dojmy? Je veľký, biely a zdá sa mi prázdny. Nie, nemyslím, že tam práve nie sú ľudia, ale v porovnaní s inými kostolmi v Starom Meste tu nie je skoro žiadna výzdoba. Chýbajú sochy, maľby, na bielych stenách si všímam len vyobrazenia krížovej cesty. Priznám sa, prekvapilo ma to. „Je to zámer, že je to tu také prázdne?" pýtam sa. „Pôvodne bola plánovaná bohatšia výzdoba vrátane fresiek, nikdy sa však nezrealizovala a neskôr už ani nebola aktuálna. Miesto tu však našla starobylá kamenná soška Madony mariazellského typu, ktorú vidíte na oltári. Soška bola pôvodne v kaplnke, kde sme boli pred chvíľou," vysvetľuje mi brat Dominik.

„Tento kostol začali stavať vo veľmi nepriaznivom vojnovom období, v roku 1943. Jeho výstavba súvisela s neďalekým internátom v Horskom parku, ktorý mal v tom čase niesť meno Andreja Hlinku. Mal to byť najväčší internát na Slovensku a pre potreby študentov, ale aj obyvateľov z okolia, ktorých rýchlo pribúdalo, mal slúžiť nový kostol. Postavili ho na mieste starého kostolíka. Hrubú stavbu síce dokončili do prechodu frontu, ale kostol nebol ani zďaleka hotový. Po vojne sa dokonca stratili plány, preto bolo potrebné všetko nanovo zamerať a vypracovať nový projekt, ktorého autorom bol architekt František Florians. Ten do kostola plánoval aj bohatšiu výzdobu, ale nakoniec bolo všetko inak."

Nový Kostol Panny Márie Snežnej ešte stihli narýchlo posvätiť 3. októbra 1948, v predvečer sviatku sv. Františka z Assisi. Práve františkánom totiž kostol patril. V tom čase sa však už moci v Československu chopili komunisti a nad slobodou v republike sa začalo rýchlo zmrákať. V roku 1950 boli františkáni, tak ako iné rehole, internovaní, neskôr väznení a nasadení na nútené práce. Kostol potom spravovali už len kňazi z mesta, pre ktorých bol dosť od ruky. Navyše, stále nebol úplne hotový. „A vlastne nikdy dokončený ani nebol. Aj preto je zvnútra taký jednoduchý," hovorí brat Dominik. Po prvých rozpačitých dojmoch nemôžem kostolu uprieť, že práve v striedmosti je jeho krása, ktorú umocňuje svetlo prúdiace dnu vysokými štíhlymi oknami.

ZACHRÁNENÉ POKLADY

Dozvedám sa, že s nástupom komunistov sa kalvársky kostol postupne stával „odkladiskom" vecí z iných svätostánkov, ktoré v meste rušili. Keď sa sirotinec na Hlbokej ceste zmenil na školu, tak v roku 1959 zrušili aj kaplnku, ktorá k nemu patrila. A tak mobiliár presťahovali do kostola o pol kilometra vyššie. „Z pôvodnej kaplnky sirotinca sú dnes v kostole vyobrazenia krížovej cesty a dve sochy," upozorňuje ma rehoľný brat, ktorý má históriu kostola v malíčku. Podobný osud mala aj kaplnka pri internáte Svoradov pod Hradom. Jej ozdobou bola krásna mozaika s vyobrazením ukrižovaného Krista, pod ktorým kľačia jeho matka a učeník. Keď internátnu kaplnku likvidovali, mozaiku sa podarilo zachrániť a previezli ju do kostola na Kalvárii, kde je dnes umiestnená ako hlavný oltárny obraz. Mozaika však mala iný rozmer ako výklenok určený na obraz. Z bokov ju teda museli orezať a zhora mozaiku už nedorobili. „Ten prázdny priestor nad mozaikou je dnes vlastne aj svedectvom o pohnutom príbehu nášho kostola, ktorý sa rodil v problémoch, bol istý čas nechcený a nakoniec v ňom našli útočisko posvätné predmety z iných zrušených svätostánkov. Prozreteľným spôsobom motív mozaiky nakoniec najlepšie vystihuje toto miesto. Sme na Kalvárskom vrchu a zároveň je to mariánsky kostol. Čo by to mohlo vystihovať viac ako kalvársky kríž a pod ním Panna Mária, ktorú Ježiš dáva ľudstvu ako svätú matku?"

VEŽA DOLE!

Dodnes je veľmi boľavým bodom histórie kostola strata jeho veže, ktorá stála z jednej strany opretá o svätyňu. Teda smerom k Lurdskej jaskyni a nie pri hlavnom vchode, ako som si myslel.
Komunisti rozhodli, že 52 metrov vysoká veža by špatila panorámu socialistickej Bratislavy a konkurovala by vznikajúcemu pamätníku vojakov Červenej armády na Slavíne. A tak ju dali zbúrať. Išli však na to rafinovane, aby nepobúrili ľudí. „Komunistickí plánovači nemohli iba tak povedať, že ideme vášmu kostolu zbúrať vežu. Tak povedali, že kostol idú dostavať a zrekonštruovať.

Začali vylievaním podlahy z terrazza a potom začali riešiť vežu, pri ktorej bola v omietke trhlina, údajne ohrozujúca statiku celého kostola. Najprv chceli vežu znížiť o polovicu, ale keď už boli takí rozbehnutí, tak ju do novembra 1959 zbúrali celú až na úroveň protiľahlej sakristie. Bolo to čisto ideologické rozhodnutie," opisuje pohnuté udalosti brat Dominik, ktorý je, ako som už spomenul, z rehole dominikánov. Tí majú kostol v správe od roku 1990 a zaslúžili sa aj o jeho rozsiahlu rekonštrukciu v rokoch 2018 až 2020. Interiér štýlovo zjednotili a z nepôvodných vecí zachovali len tie, ktoré dávali zmysel, ako napríklad obrazy krížovej cesty.
„Tiež sme sa rozhodli, že svätci nad bočnými oltármi v našom kostole nebudú vyobrazení obrazom, ale iba písmom. Zvolili sme štýl, aký používal architekt Florians. Ľavý bočný oltár je zasvätený sv. Františkovi a nesie latinský nápis ‚Deus Meus et Omnia' – ‚Môj Boh, moje všetko'. A pravý oltár patrí sv. Dominikovi a je na ňom ‚Cum Deo et de Deo' – ‚S Bohom a o Bohu'," ukazuje mi môj sprievodca.

SEN O VEŽI TRVÁ

A veža? Neboli plány obnoviť ju? „Ale boli, už na začiatku 90. rokov, dokonca tu stál aj žeriav a od jedného darcu kostol dostal do veže aj nový zvon, ale z finančných dôvodov sa od toho ustúpilo. Dostavby veže sme sa však ešte úplne nevzdali," prizná brat Dominik.
Presúvame sa do prednej časti kostola. Pôjdeme hore na chór, kde je umiestnený organ. No žiadne po schodoch, vyvezieme sa tam výťahom! Áno, je to tak, v tomto kostole majú dokonca výťah. Aj to je výsledok nedávnej rekonštrukcie. Pred samotným chrámom je totiž ešte jedna časť, ktorá má tri poschodia, a práve tam dominikáni budujú nové pastoračné centrum. Aby bolo bezbariérové, tak dali postaviť aj moderný výťah. Vyvezieme sa na chór, kde obdivujem obrovské píšťaly nového organa vyrobeného v Slovinsku, a odtiaľ ideme výťahom hore aj na ďalšie dve poschodia.
Na stenách sú nejaké fotky, obrazy, kríž, ale inak je to tu prázdne a priestory očividne čakajú na návrat majstrov. Výhľad z výšky kalvárskeho kostola je však magický. A to ani nemá vežu! Mesto so svojimi mrakodrapmi leží dole v ponurom šere, ale na druhej strane je všetko krásne biele. Tam vidím budovy internátov v Horskom parku, ikonickú budovu Slovenského národného archívu a srdce mi zaplesá pri pohľade na ozimený Funus.

KRISTUS Z KALVÁRIE

Po krátkej prehliadke sa zvezieme dole a brat Dominik ma upozorní ešte na jednu zaujímavosť. V zádverí hlavného vchodu visí veľká čierna socha ukrižovaného Krista. Je tam len tak na stene, s rozpaženými rukami, ale bez kríža. „Je to korpus z pôvodného kríža na vrchole bratislavskej Kalvárie asi z roku

1700. Pred dvoma desaťročiami bola táto mimoriadne vzácna bronzovaná plastika zreštaurovaná a potom dlho čakala v sklade na vhodnú inštaláciu. Dnes tu visí pri vstupe a prepája príbeh nášho kostola s Kalvárskym vrchom," povie mi na záver brat Dominik.
Čo dodať? Poďakujem, rozlúčim sa a zahĺbený do myšlienok kráčam smerom k Horskému parku. Keď idem okolo Funusu, ktorý ma ako vždy pozýva na jedno-dve, zdvorilo odmietnem. Dnes som tu bez kumpánov a venujem sa iným záležitostiam.

Vianoce v kalvárskom kostole.

PANNA MÁRIA SNEŽNÁ

Sviatok Panny Márie Snežnej sa slávi 5. augusta a je spojený s bazilikou Santa Maria Maggiore v Ríme, ktorá patrí medzi štyri hlavné pápežské baziliky. Podľa legendy sa v roku 352 na rímskom vrchu Esquilino v lete zázračne objavil sneh, ktorý naznačil miesto, kde mala byť bazilika postavená.

Rád dominikánov (Rehoľu kazateľov) založil začiatkom 13. storočia sv. Dominik Guzmán. Dominikáni stáli pri zakladaní významných univerzít v Európe a medzi ich najvýznamnejších predstaviteľov patrí sv. Tomáš Akvinský.

Vstup do kostola Panny Márie Snežnej.

Vzácna zimná idylka na Kalvárii. Kostol Panny Márie Snežnej prišiel za vlády komunistov o vežu.

Vnútro kostola zaujme svojou diskrétnou jednoduchosťou a čistými líniami.

Oltárnu mozaiku sem presunuli zo zrušenej kaplnky internátu Svoradov.

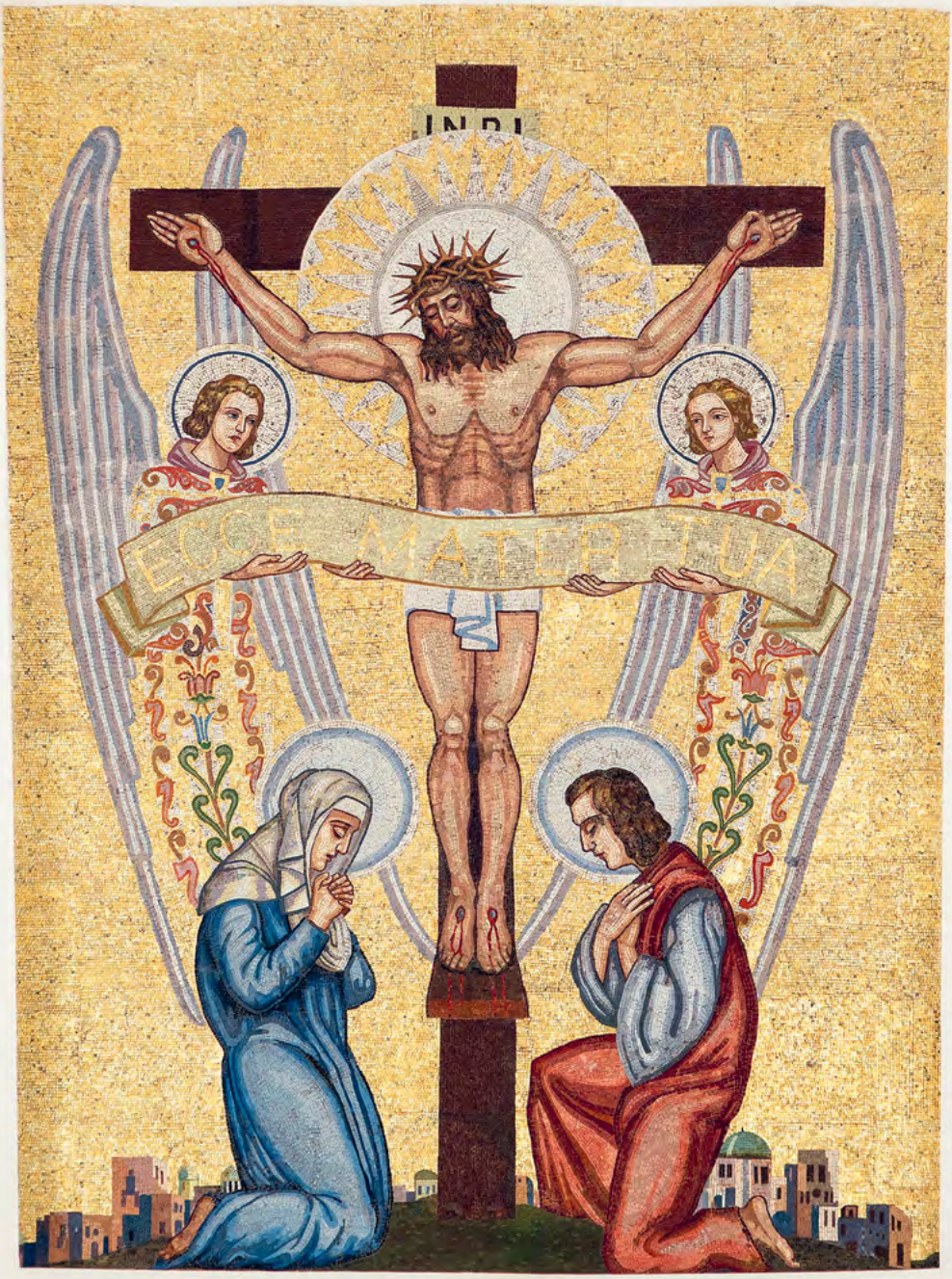

Pýchou vynoveného kostola je unikátny organ.

Brat Dominik,
môj sprievodca.

Korpus Krista bol pôvodne
súčasťou krížovej cesty
na neďalekej Kalvárii.

Píšťaly nového
organa.

Zimný výhľad z kostola
smerom na Slavín.

Na mi[illegible], kd[illegible] Kaplnka sv. Joze[illegible] kalvár-sky kost[illegible]

Svätý Jozef s Ježiškom v kaplnke.

Pútnikom, ktorí na Kalváriu prichádzali, slúžila najprv iba táto kaplnka, dnes zasvätená sv. Jozefovi.

PÚTNICKÝ KOSTOL PANNY MÁRIE SNEŽNEJ

Kostol je pomenovaný po mariánskom zázraku zo 4. storočia.

Brat Dominik pred Kaplnkou sv. Jozefa.